

SÍNTESI DEL PROTOCOL
D'ACTUACIÓ
PER A LA PREVENCIÓ
I EL TRACTAMENT DE LA

MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA

A LA CIUTAT DE
L'HOSPITALET

 Generalitat de Catalunya
Institut Català
de les Dones

MAIG DE 2010

 dona
programa
municipal

Ajuntament de L'Hospitalet

SÍNTESI DEL PROTOCOL D'ACTUACIÓ
PER A LA PREVENCIÓ
I EL TRACTAMENT DE LA

MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA

A LA CIUTAT DE
L'HOSPITALET

PREÀMBUL

El mes d'abril de 2009 es va celebrar la primera reunió de treball sobre la mutilació genital femenina (MGF) a la ciutat de L'Hospitalet a iniciativa de l'Àrea de Benestar Social. A aquesta sessió de treball hi van convocar responsables de l'àmbit sanitari, de les forces de seguretat, del món educatiu i dels programes municipals d'Infància, Dona i Nova Ciutadania. L'objectiu era constituir una **taula de prevenció de la MGF** per iniciar un protocol d'actuació a la ciutat dins del marc d'accions encaminades a eradicar les violències de gènere. Es va atribuir la responsabilitat de coordinar dita taula a la cap del Programa Municipal per a la Dona.

Cal tenir present que la mutilació genital femenina, considerada encara legítima en algunes cultures i practicada de manera rutinària, és una de les manifestacions de les relacions desiguals i discriminatòries entre dones i homes i suposa un desafiament al respecte, a la integritat física del cos de les dones i a la universalitat dels seus drets.

És per això que els/les professionals designats pels diferents serveis de la ciutat han elaborat un pla d'actuació en MGF a la ciutat que podreu consultar a www.l-h.cat/caid, la síntesi del qual us presentem a continuació.

1. MARC CONCEPTUAL DE LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA (MTG)

Què és?

Segons la definició de l'OMS (Organització Mundial de la Salut) la mutilació genital femenina comprèn l'extirpació total o parcial dels genitals externs i altres intervencions practicades en els òrgans genitals femenins amb una finalitat no terapèutica, és a dir, per raons culturals i/o religioses.

El tipus de mutilació, l'edat i les formes de practicar-la varien segons el país, el grup ètnic i l'origen socioeconòmic, encara que per regla general la mutilació es fa a nenes de 4 a 10 anys, la més comú és la supressió del clítoris i dels llavis menors (80% dels casos) i la forma més radical -la infibulació- es calcula que pot afectar un 15% de les dones que han patit mutilacions.

On es practica?

S'estima que de 100 a 140 milions de dones i nenes en tot el món han patit algun tipus de mutilació genital i 3 milions de nenes estan en risc de patir-la cada any. Es practica en uns quaranta països al món, vint-i-cinc africans i la resta del Pròxim Orient i d'Àsia. El lloc on més es practica és a l'Àfrica central, en un cinturó que va des del Senegal fins a Etiòpia i Somàlia i un altre entre el delta del

Nil i Kènia. En algunes zones de l'est del continent africà té una prevalença de quasi el 100%.

Conseqüències físiques, psicològiques i sexuals

Els traumes, més o menys severs, depenen de la modalitat i de les condicions en què és realitzada, però ja la pròpia mutilació (en qualsevol de les seves variants) ocasiona greus danys físics i psicològics a les nenes i les impedeix viure i gaudir plenament de la seva sexualitat.

2. MARC LEGAL

A l'Estat espanyol la mutilació genital femenina està tipificada com a delicte de lesions en l'article 149.2 del Codi penal que diu el següent:

“ Qui causi a altri una mutilació genital en qualsevol de les seves manifestacions, serà castigat amb una pena de presó de sis a dotze anys. Si la víctima fos menor o incapaç, serà aplicable la pena d'inhabilitació especial per a l'exercici de la pàtria potestat, tutela, curatela, guarda o acolliment per temps de quatre a deu anys, si el jutge ho estima adequat a l'interès del menor o incapaç”.

A més, l'aprovació de la Llei orgànica 3/2005, de 8 de juliol, permet perseguir extraterritorialment la pràctica de la mutilació genital femenina, quan la comissió del delicte es realitza a l'estranger, aprofitant viatges o estades als països d'origen de les famílies que es troben al nostre país.

Malgrat això, el principi d'intervenció mínima supedita l'ús del dret penal a aquelles qüestions on la protecció dels béns jurídics no pugui ser garantida d'una altra manera. Per això, s'ha de tenir en compte que segons l'article 13 de la Llei d'enjudiciament criminal, l'article 158 del Codi civil i els articles

134 i 138 del Codi de família de Catalunya es poden adoptar mesures cautelars i urgents si la menor es troba en una situació de perill concret i imminent de la realització de la mutilació.

Les mesures cautelars que s'han d'adoptar en el cas que es conegui la voluntat d'un o dels dos progenitors de portar a terme la mutilació genital d'una menor són les següents:

- Informar i prendre mesures educatives de naturalesa sociocultural pel que fa a la diferent consideració social i legal de la mutilació.
- Prohibir als pares el trasllat de la menor fora del territori espanyol i determinar la temporalitat de la mesura que vindrà limitada al risc concret i imminent de sortida del país per cometre el delicte.
- Requerir els pares a abstenir-se de treure a la menor del territori espanyol sense comunicar-ho al jutjat amb l'antelació que es determini, amb l'avertiment que en cas contrari podrien incórrer en un delicte de desobediència greu a l'autoritat.
- Acordar la presentació periòdica de la menor a efectes de controlar el compliment de la prohibició

temporal de sortida de la menor i de ser explorada per personal mèdic.

- Atribuir l'exercici de la potestat al progenitor contrari a la decisió de practicar la mutilació.
- Sol·licitar un informe i/o seguiment del cas als professionals competents en el tema.

Tots els professionals estan obligats a actuar d'ofici en el cas que hi hagi sospites de MGF. El personal sanitari està obligat a activar el dispositiu d'informació de les repercussions legals cap a la família abans d'emprendre el viatge i de formalitzar el compromís signat de no-mutilació tal com indica la guia d'aplicació http://www.gencat.cat/ics/professionals/pdf/mutilacions_extensa.pdf

3. PROTOCOL D'ACTUACIÓ A LA CIUTAT DE L'HOSPITALET

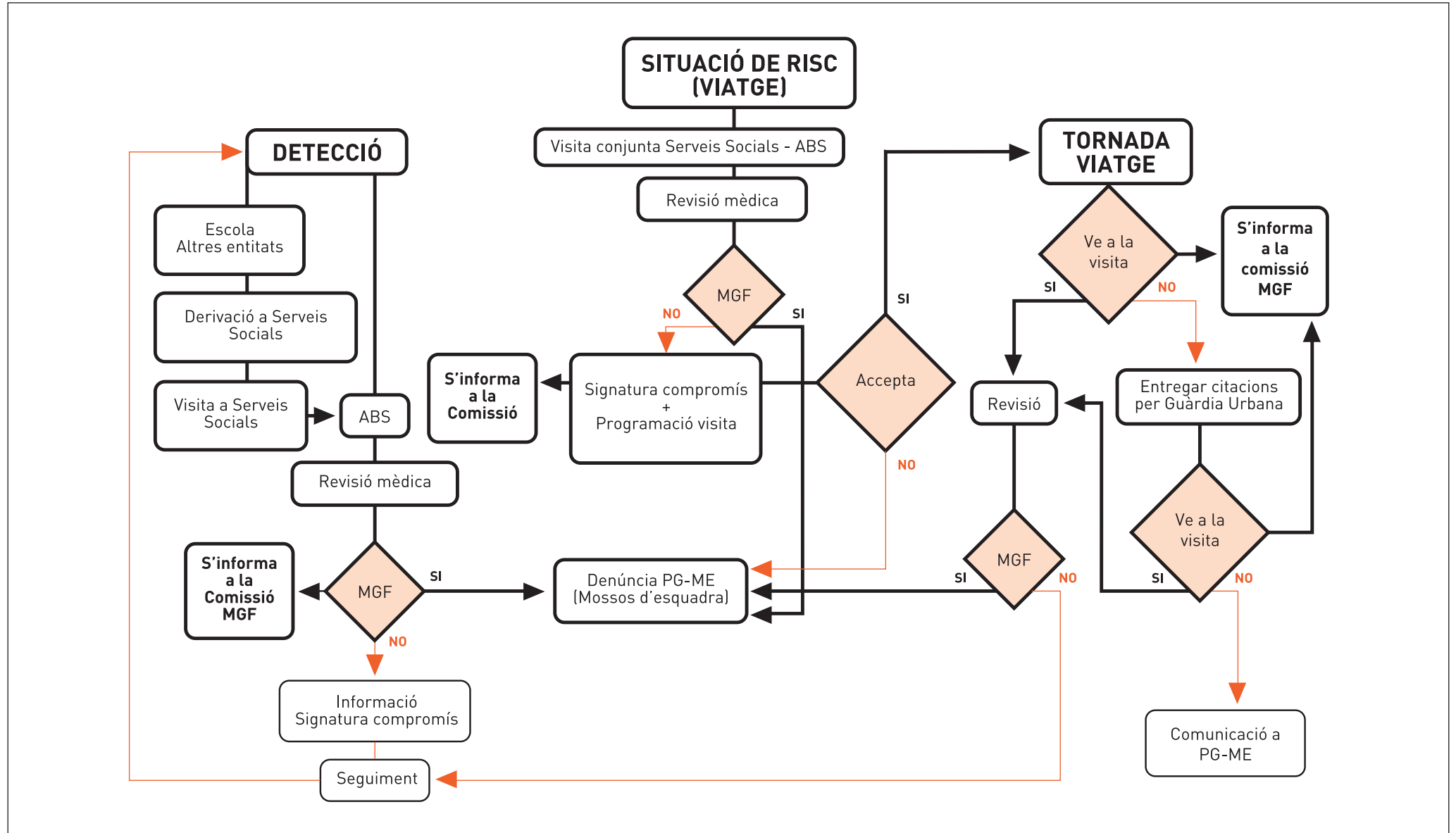
OBJECTIUS

- Realitzar treball de prevenció de MGF mitjançant la informació i la conscienciació
- Fer seguiment de les actuacions i casos concrets identificats
- Garantir actuacions coordinades en xarxa

AGENTS IMPLICATS

- PROGRAMA MUNICIPAL PER A LA DONA (PMD)
- SERVEIS SANITARIS (ICS, CONSORCI SANITARI)
- HOSPITAL UNIVERSITARI DE BELLVITGE
- HOSPITAL GENERAL DE L'HOSPITALET
- ÀMBIT DE BENESTAR SOCIAL (ATENCIÓ PRIMÀRIA, EAIA I INTEGRACIÓ DE NOVA CIUTADANIA)
- COMUNITAT EDUCATIVA (PROFESSORAT DE PRIMÀRIA I DE SECUNDÀRIA)
- FORCES I COSSOS DE SEGURETAT
- ASSOCIACIONS RELACIONADES AMB COL·LECTIUS DELS PAÏSOS PRACTICANTS

4. CIRCUIT

5. QUADRE PER A UNA INTERVENCIÓ COORDINADA CONTRA LES MGF A LA CIUTAT DE L'HOSPITALET

PREVENCIÓ (TAULA DE MGF)	INFORMACIÓ I FORMACIÓ PER A PROFESSIONALS: cursos, sessions formatives... CIUTADANIA: informació i educació sanitària, material divulgatiu, treball en xarxa amb entitats FAMÍLIES: informació i educació sanitària per part de personal sanitari i associacions MGF					
DETECCIÓ	RECURSOS SANITARIS	RECURSOS DE SEGURETAT	RECURSOS EDUCATIUS	- BENESTAR SOCIAL - PROGRAMA DONA - EAIA - NOVA CIUTADANIA	ASSOCIACIONS ANTI MGF	ALTRES
ATENCIÓ	POSSIBLE RISC: Pertànyer a una ètnia que practiqui MGF Pertànyer a una família o grup familiar que practiqui MGF Proximitat d'un viatge al país d'origen					
	NO URGENT			URGENT		
	↓			Situació de risc per indicadors de sospita ↓		MGF consumada ↓
	1. Determinar nivells de risc 2. Informació taula 3. Educació sanitària 4. Seguiment i treball coordinat			1. Determinar risc 2. Treball en xarxa 3. Responsable MGF ciutat ④. Signatura pares del compromís de no-mutilació ⑤. Si segueix percepció de risc		{ 1. Diagnòstic de mutilació en menors 2. Avaluació del grau d'afectació 3. Tractament personalitzat
↓ SERVEIS SANITARIS			↓ MOSSOS → FISCALIA → EAIA		↓ SERVEIS SANITARIS → MOSSOS → JUTJATS	

5. QUADRE PER A UNA INTERVENCIÓ COORDINADA CONTRA LES MGF A LA CIUTAT DE L'HOSPITALET

RECUPERACIÓ	NENES: <ul style="list-style-type: none">• Coordinació i treball en xarxa per part dels professionals del circuit per garantir l'atenció a seqüeles físiques i psíquiques	DONES: <ul style="list-style-type: none">• Informació i tractament de les possibles seqüeles físiques i psíquiques• Informació sobre mecanismes sanitaris per revertir els efectes de la mutilació• Informació de les associacions antimutilació.• Grups de suport per a dones
--------------------	--	--

6. COORDINACIÓ DE LA TAULA

PROGRAMA MUNICIPAL PER A LA DONA.

Ajuntament de L'Hospitalet

Telèfon: 93 298 18 70 / Correu: rsegarra@l-h.cat

7. BIBLIOGRAFIA I ADRECES D'INTERÈS

- **Cambiar una convenció social perjudicial: La ablació o mutilación genital femenina.**

2005 Fondo de las Naciones Unidas para la Infancia (UNICEF)

ISBN : 88-89129-32-8

- **MGF Informe final jornada de formació per a professionals de la salut.**

23 de Novembre de 2004. Generalitat de Catalunya

- **Protocol de prevenció de la mutilació genital femenina a la demarcació de Girona.**

Octubre 2003. Actualitzat a febrer de 2006

- **Grupo interdisciplinar para la prevención de las prácticas tradicionales prejudiciales.**

Universitat Autònoma de Barcelona

<http://mgf.uab.es/> <<http://mgf.uab.es/>>

http://mgf.uab.es/cast_mgf/associo.html

<http://mgf.uab.es/cast_mgf/associo.html>

- **Mutilación genital femenina. Abordaje y prevención.**

MEDICUS MUNDI ANDALUCIA. Granada 2009. PDF, en

www.luchamgf.org <<http://www.luchamgf.org>>

www.medicusmundi.es/andalucia <<http://www.medicusmundi.es/andalucia>>

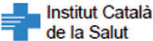
- **Protocol d'actuació per a prevenir la mutilació genital femenina.**

Generalitat de Catalunya

http://www.gencat.cat/benestar/immigracio/guia_ab/index2CAT.html

<http://www.gencat.cat/benestar/immigracio/guia_ab/index2CAT.html>

8. ANNEXES. DOCUMENTS OFICIALS DE SIGNATURA DE COMPROMÍS

 Institut Català de la Salut

Compromís informat d'evitació de la mutilació genital femenina

Dades de la nena

Cognoms i nom	NIF /passaport	Edat
Data de naixement	Lloc de naixement	Nacionalitat
Adreça		
Codi Postal	Població	Telèfon

Dades de la persona responsable de la nena

Cognoms i nom	NIF	Vinculació pare ☐ mare ☐ tutor legal ☐
Data de naixement	Lloc de naixement	Nacionalitat
Adreça		
Codi Postal	Població	Telèfon

Dades del/de la metge/metgessa que atén a la nena

Cognoms i nom	NIF
Núm. de col·legiat/ada	Centre

Marc legal de la mutilació genital femenina a l'Estat espanyol

La mutilació genital femenina es considera un atemptat contra els Drets humans i està associada a riscos socio-sanitaris i psicològics.

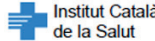
A l'Estat espanyol, aquesta intervenció es considera un delicte de lesions en l'article 149.2 del Codi penal, encara que l'operació s'hagi dut a terme fora del país (per exemple a Gàmbia, Senegal, Mali, etc.), segons la modificació de la Llei orgànica del poder judicial 3/2005.

La pena de presó és de 6 anys a 12 anys per als pares o responsables, la retirada de la pàtria potestat i la possibilitat de l'ingrés de la nena en un centre de protecció de menors.

Associacions contra la mutilació genital femenina en els països en què es practica

País	Nom de l'associació	Telefon

ICS 03 19 (04/09)

 Institut Català de la Salut

Declaracions

Certificació del/de la metge/metgessa sobre les dades mèdiques de la nena

Certifico que la nena referida a la pàgina anterior és una nena sana, que ha seguit els controls establerts en el "Protocol del nen sa" i que se li han administrat les vacunes corresponents per a la seva edat.

He comprovat que els seus genitals estan íntegres i no presenten cap lesió.

Declaració del/de la metge/metgessa quant a la informació a la persona responsable de la nena

Declaro haver informat la persona responsable de la nena referida a la pàgina anterior, dels aspectes següents relatius a la mutilació genital femenina i a la cura de la seva salut.

- Marc legal de la mutilació genital femenina a l'estat espanyol (segons l'apartat referit en la pàgina anterior).
- Associacions contra la mutilació genital femenina en els països en què es practica (segons l'apartat referit en la pàgina anterior).
- Compromís de demanar hora per a una revisió general de salut, immediatament després de la tornada de les vacances que es facin en el país d'origen de la família.
- Compromís de facilitar a la nena la medicació que se li ha subministrat per prevenir la malària durant les vacances en el país d'origen de la família i quantitats importants d'aigua, bullida prèviament o embotellada.

Compromís informat de la persona responsable de la nena

Declaro haver estat informat, pel metge o la metgessa que atén la meua filla/la nena de qui sóc responsable, dels diversos aspectes relatius a la mutilació genital femenina i a la cura de la seva salut, especificats a l'apartat anterior.

Considero que he entès el propòsit, l'abast i les conseqüències legals d'aquestes explicacions.

Em comprometo a tenir la cura de la salut de la meua filla/de la nena de qui sóc responsable a evitar la seva mutilació genital.

I perquè consti llegeixo i signo l'original d'aquest compromís informat, per duplicat, del qual em quedo una còpia.

Signatures

Signatura dels pares/de la persona responsable de la nena Signatura del/de la metge/ metgessa que l'atén

Lloc i data, _____

ICS 127 W (03/06)